

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/362,Otwarcie-wystawy-Deportacje-Gornoslazakow-do-ZSRR-w-1945-roku-Bytom-18-listopada.html>
31.03.2026, 17:56

Otwarcie wystawy „Deportacje Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku” – Bytom, 18 listopada 2003 r.

19.11.2003

Dnia 18 listopada 2003 r. o godz. 12.00 w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „Deportacje Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku”, przygotowanej przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Katowicach we współpracy z Muzeum Górnośląskim.

Honorowy patronat nad ekspozycją objęli: prof. dr hab. Leon Kieres - Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, arcybiskup Damian Zimoń - Metropolita Katowicki, biskup Jan Wieczorek - Ordynariusz Diecezji Gliwickiej, biskup Tadeusz Szurman - Zwierzchnik Diecezji Katowickiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, Lechosław Jarzębski - Wojewoda Śląski, Michał Czarski - Marszałek Województwa Śląskiego, Piotr Uszok - Prezydent Miasta Katowic oraz Krzysztof Wójcik Prezydent Miasta Bytomia.

Zimą 1945 r. do sowieckich łagrów zesłano tysiące mieszkańców Górnego Śląska. Wywózki te wpisują się w falę deportacji obywateli polskich do ZSRR, jaka rozpoczęła się wraz z wkraczaniem Armii Czerwonej na tereny okupowanej Polski. Odmienna jest jednak ich skala i charakter. Objęto nimi nie tylko członków podziemia niepodległościowego ale wszystkich tych, którzy zdaniem „wyzwoliciele” stanowili potencjalne zagrożenie dla wprowadzenia nowego ustroju. W największym stopniu dotknęły one ludność cywilną, którą wykorzystano jako siłę roboczą przy odbudowie, zniszczonej wojną, sowieckiej gospodarki.

Autorzy wystawy podjęli próbę syntetycznego przedstawienia problemu deportacji ze szczególnym uwzględnieniem przemysłowej części Górnego Śląska. Równocześnie starali się przełamać stereotypowe ograniczanie tego zjawiska jedynie do wywózki górników. Stąd na wystawie znalazły się szczegółowe informacje o zesłanych do sowieckich łagrów przedstawicielach innych zawodów, żołnierzach Podziemia, kobietach, artystach.

Fakty związane z wywózkami, pobytem w sowieckich łagrach i powrotami stanowią największą i zasadniczą część ekspozycji. Na wystawie przedstawiono również mniej znane wydarzenia lat późniejszych: uparte poszukiwania zaginionych przez rodziny, ustalanie ich losów i miejsc pochówków, a także podejmowanie tego problemu po roku 1989. Zaprezentowano unikalne dokumenty, fotografie, listy oraz pamiątki ze zbiorów prywatnych, a także dostępną dokumentację z zasobów polskich i rosyjskich archiwów. Najpóźniejszy dokument ekspozycji – list Leona Rzychonia do IPN w celu ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku jego ojca, opatrzony jest datą 2001 r.

Wystawie towarzyszyć będzie projekcja dwóch filmów dokumentalnych poświęconych górnośląskim wywózkom 1945 roku: „Szychta niewolników” Andrzeja Soroczyńskiego oraz „Końca

wojny nie było” Wojciecha Sarnowicza.

Ekspozycję w Bytomiu będzie można oglądać do 15 lutego 2004 r. Następnie prezentowana ona będzie w Knurowie, Katowicach i Chorzowie. Serdecznie zapraszamy.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Członkowie radzieckiej komendantury wojennej w Katowicach. Zdjęcie w posiadaniu Muzeum Śląskiego w Katowicach

Koszary wojskowe w Gliwicach, gdzie znajdował się jeden z obozów, w którym przetrzymywano internowanych przed wywózką do ZSRR. Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Zabrzu